

POSTANOWIENIE

Dnia 6 lipca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Wiak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Czubik

SSN Mirosław Sadowski

w sprawie ze skargi S. P., A. P., Ł. P., M. P., A. L.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie o sygn. I ACa [...], z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...], po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 6 lipca 2022 r.,

- 1. stwierdza, że w postępowaniu prowadzonym przed Sądem Apelacyjnym w [...], I ACa [...] nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. przyznaje skarżącym S. P., A. P., A. L., Ł. P. i M. P. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...] sumy pieniężne w wysokości po 3.000 (trzy tysiące) złotych;**
- 3. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz S. P., A. P., A. L., Ł. P. i M. P. kwotę po 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego;**
- 4. nakazuje zwrócić ze Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz skarżących S. P., A. P., A. L., Ł. P. i M. P. kwoty po 200 (dwieście) złotych uiszczone tytułem opłaty od skargi.**

UZASADNIENIE

Pismem z 28 lutego 2022 r. pełnomocnik S. P., A. P., A. L., Ł. P., M. P. (dalej: skarżący) wniósł skargę na naruszenie prawa skarżących do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w [...] pod sygn. akt I ACa [...]. Skarżący wnieśli o:

1. stwierdzenie, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie z powództwa skarżących o zapłatę zadośćuczynienia, toczącej się pod sygn. akt I ACa [...], nastąpiła przewlekłość postępowania;
2. wydanie Sądowi Apelacyjnemu w [...] zaleceń do podjęcia w wyznaczonym terminie odpowiednich czynności zmierzających do możliwie jak najszybszego zakończenia postępowania;
3. przyznanie kwoty pieniężnej w wysokości po 3.000 zł na rzecz każdego ze skarżących;
4. zasądzenie na rzecz każdego ze skarżących zwrotu kosztów sądowych oraz kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu pisma podniesiono, że postępowanie, którego dotyczy niniejsza skarga, zostało zapoczątkowane 2 stycznia 2019 r. pozwem o zapłatę odszkodowania i zadośćuczynienia z tytułu śmierci w wypadku samochodowym L. P., żony i matki skarżących. Sąd Okręgowy w T. wyrokiem z 15 lipca 2020 r., sygn. akt I C [...] przyznał skarżącym: S. P. 20.000 zł wraz z odsetkami tytułem zadośćuczynienia, A. P. 20.000 zł wraz z odsetkami tytułem zadośćuczynienia, A. L. 20.000 zł wraz z odsetkami tytułem zadośćuczynienia, Ł. P. 31.000 zł wraz z odsetkami tytułem zadośćuczynienia oraz M. P. 31.000 zł wraz z odsetkami tytułem zadośćuczynienia, a w pozostałym zakresie powództwo oddalił. Skarżący wnieśli apelację od powyższego orzeczenia 28 września 2020 r. Postanowieniem z 22 października 2020 r. Sąd Apelacyjny w [...] rozstrzygnął wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych złożony przez skarżących. W dniu 19 listopada 2020 r. skarżący uzupełnili braki fiskalne apelacji. Odpis apelacji został doręczony pozwanemu, a 28 grudnia 2020 r. odpis apelacji wpłynął do Sądu Apelacyjnego w [...]. Od tego czasu do dnia złożenia niniejszej skargi nie podjęto w sprawie żadnych dalszych czynności.

W dalszej części uzasadnienia wskazano, że postępowanie, którego dotyczy skarga, nie charakteryzowało się wysokim stopniem skomplikowania, wymagającym rozbudowanej analizy. Natomiast jej rozstrzygnięcie miało istotne znaczenie dla skarżących, gdyż dotyczyło dochodzenia zadośćuczynienia z tytułu śmierci osoby im najbliższej.

Odnosząc się do wysokości dochodzonej kwoty, skarżący podnieśli, że wynika ona ze stopnia dolegliwości wywołanej przewlekłością postępowania. Odczuwają oni bowiem stres i niepewność z powodu jego długotrwałości i oczekiwania na wyznaczenie terminu rozprawy apelacyjnej.

Odpowiedź na powyższą skargę złożył Prezes Sądu Apelacyjnego w [...] (dalej: uczestnik postępowania). W piśmie z 28 kwietnia 2022 r. wniósł on o jej oddalenie, a w przypadku jej uznania – o przyjęcie mniejszej kwoty odszkodowania.

Uczestnik postępowania wskazał, że apelacja skarżących wraz z aktami sprawy wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w [...] 9 października 2020 r. Dnia 12 października 2020 r. dokonano losowania sędziego sprawozdawcy, natomiast w dniu 22 października 2020 r. wydano postanowienie w przedmiocie wniosków o zwolnienie od kosztów sądowych. Następnie 24 listopada 2020 r. do Sądu Apelacyjnego w [...] wpłynęło pismo pełnomocnika skarżących z częściowym cofnięciem apelacji oraz uzupełnieniem braków fiskalnych. Zarządzeniem z 26 listopada 2020 r. doręczono odpis apelacji i pisma pełnomocnika skarżących pełnomocnikowi pozwanego. Dnia 4 stycznia 2021 r. wpłynęła odpowiedź na apelację. Następnie 11 stycznia 2021 r. zarządzono oczekiwanie sprawy na rozpoznanie zgodnie z kolejnością wpływu. W dniu 30 marca 2022 r. termin rozprawy apelacyjnej został wyznaczony na 10 maja 2022 r.

Uczestnik postępowania podniósł, że przyczyną, dla której sprawa oczekiwała na termin rozpoznania, była sytuacja kadrowa Wydziału Cywilnego Sądu Apelacyjnego w [...] oraz ilość spraw oczekujących na rozstrzygnięcie. Dodatkowe opóźnienia w rozpoznaniu spraw spowodował stan epidemii COVID-19, z powodu którego przez około 3 miesiące (marzec-czerwiec 2020 r.) nie odbywały się żadne rozprawy (wyznaczone uległy odwołaniu, nowe terminy mogły być wyznaczane dopiero od połowy czerwca 2020 r.). W ten sposób

przesunęła się cała kolejka oczekujących na termin spraw. Podniesiono również, że termin rozprawy apelacyjnej został wyznaczony zgodnie z zasadą kolejności wpływu (od spraw o „najstarszych” sygnaturach), a wszystkie czynności, związane z nadaniem biegu apelacji zostały wykonane w terminach niebudzących zastrzeżeń.

W dalszej części uzasadnienia uczestnik postępowania zaznaczył, że o naruszeniu jednej z podstawowych zasad postępowania – rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie decyduje nie sam upływ czasu, ale nieuzasadnione przewlekanie procesu. Ocena czy wystąpiła przewlekłość postępowania musi być dokonywana na podstawie obiektywnych i ustawowych kryteriów w odniesieniu do realiów faktycznych i prawnych danej sprawy, ale z uwzględnieniem także warunków, w jakich pracuje sąd i poszczególni sędziowie. Nie można dokonywać ocen tylko przez pryzmat czasu, jaki upłynął od momentu wniesienia pisma do momentu wydania prawomocnego rozstrzygnięcia. Wobec powyższego, uczestnik postępowania uznał, że kryterium 12-miesięcznego oczekiwania na rozprawę nie może mieć charakteru bezwzględneho. Co prawda, pomiędzy datą wpływu sprawy do Sądu Apelacyjnego w [...] a terminem rozprawy upłynęło 19 miesięcy, ale okres około 4 miesięcy wydłużenia postępowania był wynikiem sytuacji nadzwyczajnej związanej ze stanem epidemii w 2020 r. i wydłużeniem czasu orzekania w innych sprawach.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest zasadna i zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z przepisem art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. 2018, poz. 75, dalej: ustawa o skardze na przewlekłość postępowania), strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki,

jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania).

Ustawa nie określa terminu, po upływie którego następuje przewlekłość postępowania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że stan taki będzie miał zasadniczo miejsce w przypadku bezczynności sądu drugiej instancji w zakresie wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej, przekraczającej 12 miesięcy (tak np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 stycznia 2019 r., I NSP 4/18; z 10 czerwca 2020 r., I NSP 67/20; z 21 lutego 2018 r., III SPP 3/18). W niniejszej sprawie akta sprawy wraz z apelacją wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w [...] 9 października 2020 r., a termin rozprawy wyznaczono dopiero 30 marca 2022 r. (na 10 maja 2022 r.). Czas oczekiwania na wyznaczenie terminu rozprawy przez Sąd Apelacyjny w [...] przekraczał zatem 17 miesięcy. O ile w początkowym okresie postępowania niezwłocznie dokonano losowania sędziego sprawozdawcy, został rozstrzygnięty wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych oraz doręczono odpis apelacji, to od 11 stycznia 2021 r. nie podjęto w sprawie żadnych czynności. Już sama długość tego okresu bezczynności, przy braku okoliczności usprawiedliwiających, przemawia za tym, że w sprawie prowadzonej przed Sądem Apelacyjnym w [...] pod sygn. akt I ACa [...] nastąpiła przewlekłość postępowania.

Ustosunkowując się do argumentów podniesionych przez uczestnika postępowania należy zaznaczyć, że za okoliczność usprawiedliwiającą brak wcześniejszej aktywności ze strony Sądu Apelacyjnego w [...] nie można uznać wprowadzenia stanu zagrożenia epidemicznego, a następnie stanu epidemii, oraz związanego z tym ustawowego zawieszenia biegu terminów procesowych. Przede wszystkim należy zauważyć, że 3-miesięczny okres, w którym nie odbywały się rozprawy w Sądzie Apelacyjnym w [...] ze względu na przeciwdziałanie epidemii COVID-19 (marzec-czerwiec 2020 r.) nastąpił jeszcze przed wniesieniem apelacji przez skarżących (9 października 2020 r.). Odwołanie rozpraw i niewyznaczenie nowych terminów w oczywisty sposób zaburzyło pracę sądu i spowodowało, że przesunęła się cała kolejka oczekujących na termin spraw (Odpowiedź na skargę

uczestnika postępowania, s. 3), jednakże nie był to na tyle długi okres (ok. 3 miesiące), aby obiektywnie usprawiedliwić zaistniałą zwłokę (w sumie 17 miesięcy braku aktywności).

Należy ponadto zaznaczyć, że – wbrew stanowisku wyrażonemu przez uczestnika postępowania – nie wyłącza przewlekłości postępowania okoliczność wpływu dużej ilości spraw do Wydziału I Sądu Apelacyjnego w [...] przy ograniczonym składzie osobowym sędziów w nim orzekających. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela wyrażany w orzecznictwie pogląd, że trudności kadrowe nie mogą mieć zasadniczo wpływu na rozpoznawanie spraw w rozsądnym terminie (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 17 lutego 2012 r., III SPP 2/12 i z 6 maja 2020 r., I NSP 34/20). Duży napływ spraw, jak również ograniczona ilość sędziów mogących je rozpoznać, nie mogą bowiem usprawiedliwiać przewlekłości postępowania i tym samym wpływać negatywnie na sytuację strony, której przysługuje prawo do rozpoznania jej sprawy w rozsądnym terminie.

Uwzględniając skargę na przewlekłość postępowania apelacyjnego, stosownie do treści art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, Sąd Najwyższy miał obowiązek rozstrzygnąć wniosek skarżących o zasądzenie od Skarbu Państwa odpowiedniej sumy pieniężnej. Przyznanie odpowiedniej sumy pieniężnej stanowi sankcję dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05). Wysokość przyznanej sumy pieniężnej powinna być proporcjonalna do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla skarżących. Odpowiednia suma pieniężna pełni rolę swoistego zadośćuczynienia za stres i frustrację, spowodowane przewlekłością postępowania sądowego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 kwietnia 2019 r., I NSP 9/19; z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15).

Skarżący wnioskowali o przyznanie sumy pieniężnej w kwocie po 3.000 zł dla każdego z ich. Jest to kwota nieco wyższa od minimalnej wysokości wyznaczonej w ustawie, która znajduje uzasadnienie w długości trwającego postępowania i wywołanych przez to negatywnych odczuć u skarżących

(stres, niepewność). W ocenie Sądu Najwyższego kwota ta rekompensuje zaistnienie i skutki przewlekłości zaskarżonego przez nich postępowania.

Z uwagi na wyznaczenie terminu rozprawy apelacyjnej na 10 maja 2022 r., nie zachodzi potrzeba wydania Sądowi Apelacyjnemu w [...] zalecenia podjęcia odpowiednich czynności, zmierzających do zakończenia postępowania.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 12 ust. 2-4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, orzekł jak w sentencji.

Na podstawie przepisu art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania zwrócono opłatę od skargi.

O kosztach postępowania skargowego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 3 k.p.c., art. 394¹ § 3 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość. Zasądzoną od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz skarżących kwotę 240 zł stanowi wynagrodzenie pełnomocnika skarżącego będącego adwokatem, której wysokość ustalono na podstawie § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015, poz. 1800 ze zm.).

a.s.